

razumel njene vdanosti, pripravljenosti, moči, kot ni nekoč nihče razumel drobne deklice in njenega ihtenja.

*

Če si moja smrt, mi reci, da si prvič smrt in te je strah in drgetaš, ko si greva naproti in ne veš, zakaj potrebuješ vonj mojih sledi in me iščeš kot izgubljen pes iz tesnobe in potrebe po toplem bitju, in ko me najdeš, se bova z enako grozo opazovala in skupaj trepetala in ob prvem dotiku skupaj umrla.

Priti

(Odlomek iz romana »V znamenju lipicanca«)

Jože
Felc

Nekaj ženic, ki so lezle k večerni maši, ga je srečalo.

Ene so se ustavile, videl je, kako stiskajo debele molitvenike v belih, koščenihih dlaneh, od katerih binglja paternošter s križcem na koncu. Nihalo iz jagod paternoštra se je nekoliko ustavilo, tudi klot, iz katerega so bile ukrojene ohlapne kute ženic, se je umiril, nato pa spet zavaloval, kajti v zvoniku je pozvonilo, maša bo vsak čas.

Mrak se je zgostil skoraj v temo, vendar je bil svet prav dobro razpoznavan, saj bi ga čutil kot svojega, tudi če bi bila že trda tema. Sprehodil se je bil po hribih in vrtačah tolikokrat kot otrok, še večkrat kot mladenič.

Ko je bil že čisto sam na kolovozu, se je spomnil, da je bil nazadnje na tistem mestu tedaj, ko so domači fantje priredili veselico, pred tem pa je bil skupen lov. Zjutraj se je začelo. Pse so pognali v breg, lovci v zelenih uniformah pa so se zadržano, skoraj sprehajaje dotipavali od enega do drugega grma ali drevesa. On je bil spredaj, neke vrste gonič. Zakaj je bil to, nihče drug ni imel takšne vloge. Pravzaprav je bil neke vrste pes.

Ni vedel, ali je njegova vloga sploh pomembna ali pa je zraven kar tako. Lovci so se čez čas razredčili v nekakšno fronto, ki je zasledovala pse

in njega pred sabo, čisto spredaj pa divjad, ki bo proti vrhu hriba upehana od preganjanja zbegana postala, da bo prav lahka tarča zasledovalcem.

Tako se je tudi zgodilo. On se je smejal, ko so iz pušk letele šibre v zbegano divjad, nazadnje pa je pomislil, da bi prav lahko katero od svinčenih zrcn priletelo tudi vanj. Streslo ga je tisti hip in potegnil je za sabo smeh jagrov, ki se mu ni zdel radosten, ampak poniževalen, skoraj pohoten.

Stopil je od enega do drugega in ga kaj povprašal. Kaj od starosti divjadi in še več o tem, kaj bo sedaj. Nihče mu ni nič odgovoril, še skomignil ni nihče, saj so vsakega zaposlovala važnejše stvari – kje je njegov pes, kako zložiti divjad v nahrbtnik, kje je prijatelj . . .

On pa je bil neustavljiv. Metal je v zrak od svinčenih šiber razcefranega zajca in pogledoval naokoli, češ tu sem, ali me ne vidite, ta uplen je moj, čisto moj, zato sem vam enak, eden od vas sem, me ne slišite, ali me tudi vidite ne.

Možje so potem odhajali, na vrvicah so vlekli goniče, ki niso bili prav nič upehani.

Od daleč je čul lajež, nebo je nekajkrat preparal ptičji let, v grmovju tam zadaj je nekaj pošumelo, mogoče lakoten cvilež v ptičjem gnezdu; tudi mukanje goveda ga je poiskalo in nazadnje je spregovorilo celo nebo. Šla je tista plavina proti njemu, in ko ga je že čisto dosegla, se je kot cunjja odmaknila od njega ter se dvigala v prostranstva, od koder ni povratka. Toda bil je tudi glas. Ne kot beseda, še kot črka ne. Z dlanjo se je prijel za uho in dočuteval različnost slišnosti enega in drugega. Oglednil se je, bil je čisto sam.

Preveril je še enkrat jaso podolgem in počez, stopil je v travo, čul je pošumevanje bilk in piskajoč glas črička pod ного. Ustavil se je in štel: voli, ptiči, grm, lajež, nebo.

Nasmehnil se je, ker je po vrsti odjenjalo. Tihota je segala vanj in samo tisti glas, ki ni bil ne beseda, še črka ne, ga je dražil. Spomnil se je preteklih dni, ko je bil ta glas v njem, in trdno je doumeval, da ga ni prav nič motil. Bil je prijeten, dražljiv, spolen.

Kako čudno, je pomislil, zdaj pa ni nič tistega.

Ovedel se je moškosti med nogami in se zresnil, saj ga je tisti hip povlekla za sabo praznosta groze. Ni bila groza v tem, da je bil on sam na tisti jaši. Bila je v tem, da v njem ni bilo ničesar.

Zapuščala ga je misel in na njeno mesto so vstopali temni madeži, ki jih je za seboj puščala plavina neba, zgubljajočega se za zmeraj v prostranstvu veselja. Nekdo mu je odvzemal oči, segal mu je v trebuh in ga božal, nazadnje pa stiskal za osrčnik, da se je kri po žilah ustavljala, on pa se je spreminjal v belo gmoto groze sredi izpraznjenega prostora.

Če bi imel sestro, bi jo poklical.

Zavedel se je potem za trenutek, da je dan, ne pa tega, koliko je ura, od kod se vrača in kam gre.

Saj ne grem, stojim, je pomislil, ko ga je predramil glas črička pod stopali ali pa mogoče veter, ki je vzvalovil zelenjad tako zelo, da je potegnila za sabo tudi njega.

Sklonil se je, vendar je začutil bolečino v hrbtu, zato se je v hipu vzravnal in se, da bi ostal sam s sabo, spoprijateljil z glasom, ki je bil še pred tem dražeč, očitajoč, del praznote, ki so jo pustili nekoč lovci, odhajaje proti vasi, v gostilno, na lovsko gostijo.

Tudi on bi bil šel, če ga ne bi ulovilo prav tukaj.

Kaj, je pomislil in se zdrznil, da tu ni tu, da je on poklican, prisiljen in celo zavezan dati temu koščku sveta ime in priimek.

Priimek, se je nasmehnil, saj svet, kraji na tem svetu, imajo samo imena, je bil čisto sam s sabo, zavedajoč se prihoda iz tujine, svojega imena in priimka, hišne številke, mame in očeta, ki gnijeta onstran griča na vaškem pokopališču, gospoda župnika, predsednika gasilskega društva, lovca Gašperja, ustreljene divjadi...

Bil je naenkrat odrešen. Po kolovozu je šel dalje proti vasi in srečal človeka, ki ga ni poznal.

Tujec se je postavil predenj kot berač, kot osirotel človek, ki ne ve, kam gre, nenehoma pa se sprašuje, kaj mu je namenjeno in zakaj je na svetu.

Gledala sta se dolgo in si z očmi pravila, da sta si podobna v tem, da je zanju dan predolg, čeprav se neznansko bojita noči in teme.

Svetloba, sta si rekla, naju žene iz kraja v kraj, od tu do tam, in če ne bi bilo kakšnega glasu, bi obstala na poti, kajti vsak glas ju vabi, enega v to, drugega v drugo stran. Sledita tako svojim nagnjenjem in sta pri tem tako zelo poslušna, da ju nihče ne razume. Prav zato, sta si pritrdila, beživa iz kraja v kraj. Naveličanost naju ne zasleduje, saj sva razkrivalca vseh strupenih namigovanj. Ta se nad naju zgrinjajo že od vsakogar. Slišiva, da sva na svetu odveč, vendar naju takoj pokličejo, kadar le zaslutijo v naju delček moči in volje.

Moči, sta se zasmejala, ker sta oba mislila isto; na pse sta pomislila, na lov, na goniče.

Na vrvice.

Modrovala sta dolgo o tem, kako ju kdaj pa kdaj razvežejo in potem spet uprežejo. Kako sta oba vseskozi na preži, kako tako preživeti, kako biti kdo drug, kdo, ki je bolj veljaven zato, ker je bolj pameten, ali pa zato, ker ima premoženje in ženo, otroke.

Hlastata za temi rečmi; kaj bi brez njih, sta si nazadnje pritrdila. Midva sva brez njih, ne dajo jih nama.

Tako soglasna sta si bila, da si nazadnje nista že nič več pripovedovala, le gledala sta se in se smejala, ker sta si bila čisto v vsem enaka.

In ker sta si bila tako enaka, nista bila več dva, kar naenkrat je iz obeh nastal eden, sredi vaškega kolovoza zrl v nebo in se spraševal o tem, kje da je ostal oni, ali se je zgubil ali pa ga je nemara pohladila svinčena šibra.

Toda kaj bi brez smeha in tistih radosti, ki prižigajo in ugašajo zavest, kaj bi brez spomina in, še bolj pomembno, kaj bi brez sebe.

Kako je biti nič, kako je iz nič mogoče priti do besede in potem dalje do začetka. Kajti brez besede ni začetka.

V začetku je bila beseda, tako piše, je pomislil, sta pomislila.

In zajel ju je val dvoma, ki ju je že tolikokrat prestavil iz enega v drugo zavedanje.

Biti žival, je pomislil.

To sem bral, to je napisal pesnik. Blažena nerazsodnost živali. Tako je napisal. Beseda sproža vse to. Zavedanje. Ves ta povratek. Opustošenost, ki naju je že poprej mrcvarila.

Naju je, sta se zasmejala in v hipu zresnila, oba je obšlo moreče spoznanje, da sta dva, da sta nepreklicno spet dva.

Zresnjenost se je stopnjevala do strahote, ko misel ni bila več del zavedanja, ampak je bil to občutek.

Toliko sta bila spet odmaknjena drug od drugega, da sta se prav dobro razpoznavala kot čisto enaka in ista, on in on. V hipu sta se zasmejala oba hkrati. Kot da iz njiju nekaj odpada, ali se samo poveša. Bila sta kot vrbi žalujki, ki pod visečimi zelenimi baldahini skrivata svoje ime in red in smisel.

Zavedela sta se, zakaj prav sedaj, da nihče od njiju ni ona. Da, tukaj bi morala biti tudi ona. Ker je ni tukaj, sta sama, sta izločena iz žitja tega dela sveta, iz prebivanja celega sveta.

Kako smešno, sta se parila s prividno predstavo o njej, ki je, mati, ljubica, žena. Nje ni, kako brez nje.

To je zresnjenost, ki naju je utišala v razpravljanju o današnjem dnevu, o vsebini tega sveta, o neznanski svobodi rasti drevesa navzgor, k nebu, k zvezdam, bohotenju krošnje v dalj in šir.

Drevo, moj edini prijatelj.

Razmišljal je o tem, razmišljala sta o tem ter počasi sestopala v dober dan, ki daruje in siromaši.

Ta dan.

Odpravil se je proti vasi, oni pa se je po kolovozu vzpenjal tja čez v drug kraj, saj od tod so ga pregnali in zato o ljudeh daleč naokoli nima dobrega mnenja. Niso le slabiči in kot skoraj vsi ljudje tega časa, podvrženi pridobitni vnemi, tudi strašansko mehki in delikatni so; ko vidijo, da pride kdo mednje, ki nima imena, je pa drugače razpoznaven, saj prinaša in odnaša vse s sabo in je po njihovem mnenju zapisan tudi v uradih ustanov, ki so višje in važnejše kot oblast sama. Ko opazijo človeka, se zaklenejo v svoje bele hišice, priprejo polkna in toliko časa čakajo, da zanje nevarni prišlek odide v druge kraje.

Toda to je še dobro, velikokrat se dogodi še kaj hujšega. Naženejo ga, tujca, prijavijo ga na policiji, organizirajo se v nekakšno civilno zaščito, ki je po naravi bolj zlohota kot ona v modrih uniformah in nazadnje, če se tujec sam ne umakne, organizirajo lov nanj.

Toda to se zgodi le redkokdaj, saj prišlek ve, da mu gori pod petami, zato se odpravi v druge kraje prostovoljno, torej svobodno.

Ko roma potem po poteh drugih krajev, razmišlja, kako se bo treba vendarle kdaj ustaviti, sestiti in premisliti.

Takole. Poiskal jo bom, ji rekel, da je ona najdražja moja, da je edina, da sem jo iskal vse življenje. Dobi se jih malo, ki so voljne govoriti, še manj

takih, ki so pripravljene pogledati v oči. Zato tako ne bom storil. Oglasil se bom na pošti in poslal v prestolno mesto ženitno ponudbo, kjer bom napisal, da sem srednjih let, hribolazec, imam rad narodnozabavno glasbo in nogomet. Tista, ki je pametna, se bo oglasila. Dobila se bova ob transformatorju z zadnjo številko časopisa pod pazduho in si skočila v objem. Potem bo tako, kot je prav. Hišica in čiste gate.

Tako dolga je ta pot in vasice na Slovenskem so vse bolj oddaljene druga od druge. Med njimi so asfaltirane ceste, po katerih vozijo beli avtomobili, v katerih se prevaža gosposka.

Tako. Grem, ker vendar moram nekam priti. Pozno je, začeti pa je treba. Kaj bi s tem. Eni se lotevajo pri sedemnajstih, drugi pri petdesetih. Tak je red sveta. Veliko nas je in, sem bral včeraj, domovina peša. Zaradi nas peša; ali ni smešno. Zaradi mene peša, zato ker se jaz ne razplodim, ker sem, kot sem.

Te poti, je razmišljal. Peš na njih. Nikamor ne prideš. Če te pa še ono obide, ono, ki nima imena, ki je kot luknja, potem pa res moraš stopiti v travo in čakati. Prebudi te črček pod nogo, grulež ptiča v krošnji, glas človeka ali motorja, in če je dan dober, postaneš ti. Če pa ni tako, si drugod. Ne zaveš se imena, saj si spremenjen. Drugačen od drugih. In če te tedaj kdo poišče, spregovori s tabo, se mu režiš ali pa ga prekolneš ali pa mu celo pljuneš v obraz. Tako ti ukazuje tisti hudičev glas, ki nima imena, ki je nerazpoznaven, ki še črka ni. Zaradi tega potem postaneš tujec in te popišejo tu in tam. In te ulovijo in te obsodijo in si sumljiv in ne veš, ali si to ti ali pa je vse namenjeno onemu iz sosednjega kraja, ki je res nenavaden človek.

Toda imaš ga rad, saj je ljubezniv. Tisto, da krade jajca po kokošnjakih, da kakšni ugledni gospe po maši drzno seže pod bluzo, kar sproži zgražanje, pretep, pohujšanje, nazadnje aretacijo, da v cerkvi prdne, da namesto smrt fašizmu reče smrt komunizmu, tisto ga navsezadnje dela prikupnega, domovini zvestega. Moraš biti z njim, če je le kaj ljubezni in resnice v tebi.

Nocoj pa je čisto drugače. Na onega se še spomni ne. Pred očmi mu bingljajo paternoštri tistih soh, ki sedaj že sedajo v klop domače cerkvice. Z njihovimi očmi zre v zlato veličastje oltarja, ob katerem se z narejenimi gestami in počasnimi koraki predstavlja mlad gospod. Še dopoldne se je podil v kavbojkah z mularijo, potem je v trgovini poklepetal z vasjo, ki se tam vsako dopoldne zbere kot v kakšni delegatski skupščini. Kako je preprost, kako je lep, so dejali. On pa jih je kar poškrpil z blagoslovljeno vodo in med njimi je stal tudi on, ki se njega, svetlega gospoda, zdaj edini tako močno zaveda. To ni spomin, tudi pobožnost ni. To je srečanje z mladostjo.

Neke nedelje je malo pijan, predvsem pa podpihovan od rdečih vaških mogotcev, ki so mu obljubljali pijače, kolikor jo bo mogel zliti vase, stopil v svetišče. Zaloputnil je z vratmi tako zelo, da so se vsi oglednili. Ko je dognal, da se je tudi pokojni ostareli gospod izza oltarja z očmi zapičil prav vanj, je kriknil: Kaj hočete, barabe farške, ali mi kdo kaj more, kje pa je

svoboda, če je ni tukaj, o Kristusu ne bom nič rekel, vi ste pa sami lizuni, hinavci in kurbirji, da, tudi vi, Graparica, ste to, in tudi ti, Ivanka, mularija gori spredaj je pa vsa hudičeva.

Orgle so utihnile, credo bi moral biti.

Nekaj mož in fantov, zvezanih v počrnelih suknhah, slinastih obrazov in sovražnih pogledov, se je pognalo v pritepenca, ga zrinilo skozi vrata cerkve in eni so ga tolkli po glavi, Grapar pa ga je nazadnje, vsega zariplega in slinastega, ležečega na tleh, z okovanimi čevlji sunil v rit.

Tedaj pa je gospod že na videz umirjen odpel izpred svetlega oltarja: *Ite missa est*; na koru pa so mu z zadržanimi glaski odpeli: *Deo gratias*.

Počasi je vstal, z rokami poklofal oprášeni gvant, nato pa šel dol do gostilne, kjer so ga čakali, in so medtem eni že pozabili, kam so fanta, tedaj še skoraj otroka, poslali.

No, zdaj pa nalijte, je velel prostorju.

Nobenega ni pogledal, nikomur ni nič očital, saj je bil vendar kolektivno izbran, soglasno, kot se je v tistih časih izvajalo in izvedlo vse soglasno.

Zvečer so ga potem prinesli vsega pobruhanega in opljuvanega, vendar radostnega kot angela, v kamro, kjer so se plodile miši in druga golazen v največji svobodi, ki jo omogočajo vedno odprta in okna ter vabljenje ostankov hrane – vsega, kar že od vekomaj omogoča slastno preživljanje mrčesu in glodalcem.

Nič več se ni ovedel, blaženo je sklonil glavo, izcedil iz sebe nekaj gorja in blaženosti ter odšel.

Tedaj je bil že precej vijoličast v obraz. Nikjer ni bil zapisan, razen na policiji.

Spomnil se je teh časov, tistega dne zato, ker je bil ta večer tako mogočno zaznamovan s slovesnim utripanjem neke višje, njemu nedoumljive, čeprav na poseben način spoštovanja vredne slovesnosti, to pa je navsezadnje vsak obred.

Razmišljal je o tem, velikokrat in z doktorjem sta se včasih o teh stvareh pogovarjala dneve in noči.

Doktor, se je spomnil, mi je rekel, naj ne grem. Tako so mi rekli tudi prijatelji in sestre, bolničarji. Vsi so tako rekli. Dejali so, kaj boš hodil, saj se je tam vse spremenilo. Jaz pa sem kar odkimaval, čeprav sem vedel, da imajo prav. Še predzadnji večer, ko sva z doktorjem govorila o izvoru življenja in se mi je on smejal, ko sem trdil, da je vse prišlo iz morja, sem mu nazadnje rekel, da moram iti. Iti, pa kaj bom tu. Saj ni nobenega jutra, saj je samo danes. Tudi jutri bo danes in včeraj je bil tudi danes. On se je smejal kot vedno. Delal se je, da me ne razume. Pa sem mu razločno povedal. Poiskal bom žensko, ki mi bo kuhala, me prala in popravila bova hišo, moj dom, ki mi po vseh predpisih pripada in sta ga zame zgradila pokojna mama in ata. Tako je po človeško. Namigoval je on, doktor, češ, kako pa živci. Vem, mislil je na tiste dni, ko sem bil prepričan, da je vojna. To pride, sem mu odgovoril, to je tak sistem. Tudi Dante je bil prepričan, da res hodi po peklu. Vi tega ne veste, doktor, vi ste samo dobri po duši,

razumete pa ne. Bom, vse bom naredil. On me je potem spominjal na stvari, ki res niso bile lepe. Ko sem tistega Furlana pahnil pod cesto, sem bil potem zaprt. Rekel mi je, moj doktor: ti nisi za... Zadržan je bil, kaj je mislil s tem: za... Gotovo je hotel reči: za domov, za življenje v zakonu, v družbi. Kadar sem bil brez načrtov in sem po vrtu rožice sadil kar tako, mi je doktor rekel: Vidiš, smisel imaš in še dober človek si. Oba sva bila vesela. Vendar sva oba prav dobro vedela, da tista svetloba ni nič drugega kot blaginja ujetništva. To je lepo, krasno, vendar je narejeno za ljudi, ki jim je treba odvzeti svobodo. Kaj pa je to svoboda, me je vprašal doktor. Jaz sem rekel, da ne vem. Kako naj bi jaz vedel, če še on ne more nič o tem povedati. In res ni nikoli nič povedal. Izmotaval se je s frazami, češ da je človek svoboden toliko, kolikor sam hoče, da svoboda ni prav nič odvisna od zunanjih faktorjev. Takole je govoril in zdel se mi je zvit. Tudi narejen. Ni mislil tako. Nocoj, tukaj nad vasjo, ko mladi gospod mašuje v cerkvi, kjer sem nekoč divjal, si mislim, da moj doktor sicer ni mislil slabo, v življenje, ki ga je pomagal izgrajevati, organizirati, pa ni zelo verjel.

Kaj zdaj počne.

Ali bere knjige ali jih piše.

Svetloba je tam gôri, zakaj sem odšel. Kam sem pravzaprav mislil iti.

Doktor je dobro vedel, da ne mislim resno, ko sem tvezil tisto o ženski in obnovi hiše. Pa je kar rekel: Mogoče, vendar ne vem, dvomim.

Tako tiho je tukaj, se je čisto povlekel vase in zavzdihnil, rekoč:

Tukaj sem že bil, tukaj sem od zmeraj, vendar...

Ko je bil spet v vozlu razmišljanja, je ponovil zadnjo besedo: vendar.

Glasno jo je ponovil še enkrat in po dolgem času je slišal odmev.

Vendar, je zatulilo. Tako je zatulilo, da ga je še bolj stisnilo k tlom, da je okrog njega še bolj zazijala praznosta, pred katero je tisti večer zbežal od doma.

Od doma, je ponovil občutek, ubesediti ga je.

Zagledal se je spet v cerkvicco na gričku in na nekaj belih hišic okrog nje, ki so se potem, kot da odhajajo, zgubljale v sivini skalovja nad vasjo.

Pa sem le tu doma, naj govore karkoli, naj bo doktor dvomljivec nad mano in tisti miličnik še tako prostaški z menoj. Tu sem doma, zato sem se vrnil. Pravico imam do tega in dolžnost. Dom je člen domovine. Tako sem prebral. Brez domov ne bi bilo domovine. In ne države in ne vojske, armade, Organizacije združenih narodov, drugih domovin, ne bi bilo zgodovine, zato ne časa in ne pameti. Dom je pamet. Kako smešno. Če bi me zdaj slišal doktor, bi rekel: Vidiš, zato je prav, da si tukaj, taka razživetja so za človeka lahko usodna, kajti drugi ljudje jih ne marajo, saj jih niso vajeni. Vidiš, bi nadaljeval, zaradi takih stvari se ljudje potem potepejo in velikokrat pobijejo, jaz poznam polno takih primerov. In bi mi potem povedal kakšen zgled, ki bi potešil moje notranje divjanje, doktor bi rekel: Hrepenenje. Oba bi se potem smejala. On zato, ker me je zadržal, jaz pa zato, ker sem ga spet videl srečnega. Tako sva razumela drug drugega. Vedno. Kadar je bil slabe volje, sem samo ponavljal: kajne, vi in jaz, oba sva eno, oba

občudujeva drevo, drevo je vse. Posmejal se je in bil krotak. Zdaj se zaveda, kako je tedaj razmišljal dalje.

Spomnil se je, da je bil pred tolikimi leti na nedeljskem lovu čisto navaden gonič, pes torej. To je bil in to je ostal do današnjega dne. Tudi včeraj, ko je skupini vaških ženčar, od katerih prav nobene še poznal ni, razlagal, kako ga je doktor odpustil, da si bo pač ustvaril dom, da bo svoboden. Saj tega doktor ne sme, so pripominjale one babe zadaj, strupene opravljivke, ki vsakemu kraju dajejo navdih in značilnost neponovljivosti. Kako, ne sme, je pripomnil, saj on je vendar doktor, vi ste pa navadne kurbe. To jih je razkačilo tako zelo, da so nazadnje klele poleg njega tudi onega doktorja, ki se je s svojimi vred tako poneumil, da ne ve več prav, kaj je zdravo, kaj pa je noro. Nazadnje so te krucifiks babe rekale druga drugi, da je ta svet postal tako in tako zmešan. Zato je svet tak postal, ker je Boga zapustil, so sklenile.

On pa je ostal tiho, saj si ni upal zabrusiti tem pokvekam, od dela izsušenim nakazam, da je doktor zanj svet človek. Njega je tolikokrat opominjal, da je moliti, pogovarjati se z Bogom, koristno in dobro. Da je to uteha, ki tudi njemu pomaga. Saj res, se je sklonil, ali zdaj mogoče doktor moli. Zame. Naj moli ali ne, jaz dobro vem, si je govoril, da je življenje eno. Spočne se in potem je že večnost. Smrt je nekaj vmesnega, pravzaprav nekaj postranskega. Kaj bi na to rekel doktor, se je vprašal in dolgo za tem ni nič mislil. Ja, doktor ne bi znal na to odgovoriti, saj on ima opravka s smrtjo, ne samo z boleznijo, pravzaprav s smrtjo. Zato so ga te stvari tako vznemirjale.

Šele sedaj prav vem, da samo zaradi tega. On je človek življenja, pravi človek večnosti, vendar se iz trenutka v trenutek vede tako, kot da je on na ta svet prišel samo za to, da bi šparal tole zajebano življenje. Joj, kako razmišljam, on ni nikoli tako rekel. Rekel ni, mislil pa je tako. In ker sem nocoj tako eno s svojim domom, mi je dovoljeno vse. Dom je vse, rekel sem. Zato, moj doktor, prebivajte vi v svoji svetlobi, bojujte se s smrtjo in norostjo, vaš uspeh je ničev, jaz to vem in sem vam v tolikih letih, ko sva prebivala skupaj, mnogokrat povedal. Zmignili ste z rameni in prepustili sebe in mene neki višji modrosti, za katero ste rekli, da jo slutite, da pa o njej nič ne veste. Jaz sem prikimaval, ker sem zaupal vam in takim, kot ste vi. Prikrito pa sem vendarle dvomil. Razglašenost je bila v meni. Slišim vas, ko pravite, to je bolezensko, dragi prijatelj, temu je znanost že na sledi, o tem se marsikaj ve. Vidim vas, kako ste bili potem skrušeni in žalostni, ko ste slišali moj protest, češ da si znanost nekaj domišlja, ve pa nič.

Nocoj, ko bdim nad utripom svojega doma, ko sem njegov, ves njegov, ves njegov, se prepričujem, da sem vam delal krivico. Saj res, priznaval nisem niti tega, da so na svetu stvari, ki jih vi razumete, jaz pa ne. Še danes mislim, da ni tako. Stopava po mojih vrtovih, okoli naju brsti cvetje in nad nama se razpenja krošnja žalujke. Ustaviva se in jaz vam rečem: doktor, od tu naprej je težko kam priti. Zmigovali ste z rameni in videl sem, da vam je nerodno. Meni ni bilo nič, saj nikoli nisem imel prav nobenega obzira do višjih, do takih, kot ste vi. No ja, vas imam rad.

Tudi tisti dan, ko sva se ločila za vedno, nisem razmišljal o drugem in drugih kot o vas. Vaša podoba je šla z mano in nocoj, v tihoti molitve, ste tukaj, sem pri vas. Kajne, kako bi se nocoj sestala in si toliko stvari povedala. Ker sem zadnjič tukaj, mi hodi po glavi vprašanje, ali je res tistih sedemdeset let za človeka doba, ko sebi zastavi vsa vprašanja in nanje dobi vse odgovore. Zato mogoče potem umre; potešen je in sprijaznjen. Ni mu težko. Toda midva, doktor, nisva iz te moke. Sedemdeset let je za naju premalo. Joj, kaj sem rekel, saj me niste slišali. Tukaj se začne, sedemdeset jih je premalo, štirideset jih je preveč. To je vsebina tega večera in vi to dobro veste. Če bi me zdaj slišali, če bi po kakšnih ultra ali infra valovih prestregli mojo misel, bi nadme poslali policijo, UDBO, civilno zaščito. Prišli bi na naš ukaz mrki ljudje, me kot tolikokrat zvezali in me potem obstopili ter se nad mano smeje pogovarjali, češ, saj to je vendar ukazal doktor, človeku je treba rešiti življenje. Takemu, kot je ta, bi se kdo od tistih pokvarjencev zagledal vame, pa še celo. Taka je zapoved, to je humanizem.

Nekoč zvečer, ko sem bil pri vas, ste mi na dolgo pravili, kaj da je to humanizem. Izjavili ste, da je to neke vrste ljubezen do bližnjega. Jaz sem vam ugovarjal, ker sem mislil dalj od vas. Ob vaših toplih besedah sem dojemal kruto resnico svete človeške modrosti, da cilj posvečuje sredstvo. Zdaj o vas ne bom razmišljal več. Tudi ne o vseh tistih, ki sem jih kakorkoli zapustil. Zame ste predaleč, med nama so potrgane vse vezi, ki sva jih z muko vzpostavljala, jih potem kdaj z enim zamahom pretrgala, pa so potem, ne bom razmišljal zakaj, brstele kot rože na vrtu, trdele v mogočno spojnost, ki ji je čisto lahko reči prijateljstvo. Nanj sem bil ponosen, vi pa zaradi njega v očeh kolegov in znancev drzni. Obema je bilo prav, zato nič več o tem.

Sédel je na že zmrzla tla, vasice pod sabo ni več zaznaval kot edinstveno prebivališče, kot dom, domovino, začel ga je žgati dvom, nož, razbeljen v žerjavici zadnjih dni, ves se mu je predal, zato je v trenutku spregledal ali pa pozabil, da je človek od včeraj in za jutri. Oziral se je h krošnji za sabo, ki mu je kot bele roke ponujala nekakšno oporo, za katero naj bi se oprijel ter se potem sunkovito pognal v zanj pripravljeno počivališče v eni izmed soban bujnega zavetja drevesa.

Tega ni mogel storiti, saj ga je preblisk o takšni možnosti, o izpeljavi nekega nenavadnega dejanja, zapustil.

Roke drevesa so se odmaknile od njega, kot da nočejo posegati v njegov navidezni mir. Očitanje je bilo to, natolcevanje. Saj on se pravzaprav še zmenil ni zanje. Ugledal jih je že, jih z očmi potipal, vendar samo tako, mimogrede, ne bolj kot noč, ki se je tedaj že zgostila tako zelo, da je bil on in vse okrog njega, v prvi vrsti v njeni posesti. Nekaj lučk pod sabo, migetajočih in zanj sprašujočih, dvomečih, je druga za drugo povlekla vase tišina, ki je isto kot noč. Vendar se glasov ni čisto znebil. Spet niso bili ubesedeni, znova so se pojavljali tako kot velikokrat, ko je bil gori in je moral kaj zanj napraviti doktor. Dražeči so bili v svoji lažni obetavnosti.

Podlegel jim je. Vedno in tudi nocoj. Ko so ga čisto zapredli v mrežo svojih igric, je sprva zadregljivo, nazadnje pa čisto vdano navezal z njimi pogovor.

Kot val ga je ostra beseda koga od prišlekov pognala naprej, vendar mu je nekajkrat uspelo ostati sam pri sebi.

Toda nazadnje je vendarle klonil. Odnese ga je s sabo alt-sopran, besede, ki so se rimale, ki so bile mehke in grozljive hkrati.

Ko je že bil z njimi, z glasovi, se je nekajkrat zavedel, da izražajo lažno spoznanje, vendar se ni mogel ustaviti, kaj premisliti in se upreti ter vrniti, odkoder so ga melodije alt-soprana vzele in ga prepričevale bolj z ubranostjo kot s črkami, besedami in mu je postalo prijetno.

Legel je z alt-sopranom v travo, se poljubljal z njim, mečkal ga je kot ženske prsi in bilo mu je prav tako prijetno kot tedaj, kadar mu je bilo dano ali celo ponujeno dotakniti se ženskega telesa. Iti vanj in se izliti. Zaploditi to zemljo, da bo iz nje poraslo drevo. Drevo, drevo, je nekajkrat ponovil, mogoče je to slišal, kajti alt-sopran ga je zbadljivo dramil iz otrplosti v zavedanje nečesa drugega. V nekaj takega ga je gnal glas, kar on, alt-sopran, ni bil. Svetost ljubljenja mu je bleдела kot občutek in kot videnje. Zaslutil je predmete in ljudi, ki so stopali v njegovo zavedanje z zavratnimi nameni. Pri tem bi mu ljubljenje z glasom, če bi bil ta kaj bolj na njegovi strani, z njim, pomagalo. Uprl bi se nadlegovalcem, jih pognal v beg. Takole bi napravil, vendar ni zmogel, saj ga je na eni strani hromila zadržanost alt-soprana, na drugi pa je bila nadležnost predmetov in ljudi tako velika, da je sprva plaho, nazadnje pa vzneseno začelo divjati v njem.

Konji. Beli lipicanci so napravili nekaj krogov okrog njega, da bi ga zaščitili, zavarovali, mu dali ime in moč. Človek rabi moč, je pomislil. Tako je bral, ko je bil gôri. V knjigah velikih pisateljev, in tudi doktor mu je isto povedal. Konji pa so kar dirjali – ihahali so, kot da se predstavljajo mladeži, ki se je od bogvekod že navsezgodaj napotila na šolski izlet v Lipico. Mogoče jih je priganjal kak krotilec, dreser; čisto možno pa je, da so živali v nosnicah čutile alt-sopran in so bile zato še bolj divje v svojem teku, iskre v obrambi človeka; človeka, ki najbrž trpi, ker mu je nekaj odvzeto in mnogokaj dano. Vendar on ni pripravljen prav nič jemati, dajati pa tudi ne. O tem, kakšen da je on, kakšni da so taki ko on, sam v sebi si je mislil, posebneži, bolniki, o tem torej, mu je mnogokrat pripovedoval prijatelj doktor gôri. Vdano ga je poslušal, mu verjel, vendar je tudi dvomil nad tistimi belimi besedami. Res, bele so se mu zdele. Nedorodne, iz čistega srca vzete, kot lilije na podobnih ob svetem Alojziju. Prevzela ga je samo čistost, vsebina pa nikoli. Zato je doktorja bolj občudoval, kot pa mu je verjel. Že tisti hip, ko sta se razšla, si je on mislil svoje – o doktorju in o sebi. Prav tako o tistih tipih, za katere je mislil doktor, da jih ima pod sabo. To je njega, ki so ga razburjale rože na vrtu in tista smrt, in je veliko razmišljal o duši v krošnji drevesa, motilo. Vendar je vedno ostal tiho. Kljub dvomu je obmolčal, naj si misli doktor, kar hoče. Če verjame, tem bolje zanj. O svojih rečeh, o razživetju v mednožju, ki se mu je nekajkrat pripetilo, ko je prišla v hišo kakšna pripravna frčifela, ni govoril. Kaj ga briga, si je mislil. Lahko bi celo naredil kaj zoper njega, kaj takega, kar bi

pogasilo ogenj, ki se je tako poredkoma, vendar pa zato tako bohotno razživel. Res je, obnašal se je kot kavalir. Kaj si ima očitati. Veliko je prebral, Tolstoja in pesnike. Zato je prav dobro znal tem stvarjem streči. Pa ne, da bi bil on kdajkoli jetnik telesa, prej narobe. Iz duše je tisto prišlo, od zgoraj navzdol. To je potem doktorju samo omenil. Tako je napravil zato, ker je po eni strani sodil, da je prav, če njegov prijatelj ve, da rovari moškost v njem, po drugi strani pa se je spet bal, da bo tale od svetosti svojega poklica že malo zblojeni človek dejal: Ne delaš prav, to se ne sme, lahko koga onesrečiš, katero, se ve. Gledala sta se in drug o drugemu sta vedela prav vse.

To sta dokazala s tem, da sta se smejala, krohotala in si celo rekla, kako je življenje iz dveh polov sestavljeno. Tej načelnosti pa kot prijatelja nista mogla nasesti, saj je bila za njiju, za iskrena prijatelja, kar preveč splošna, doživljala sta jo kot samoumeven balast. Sestopila sta zato čisto počasi prav do vulgarnosti, ko sta z besedami, vzetimi iz najbolj pokvarjenih in najintimnejših plasti svojega besednega zaklada oziroma svoje čutnosti, opredelila tisti dan, vse njegove radosti in skušnjave ter bila zato čisto drug z drugim. Povedala si nista pravzaprav nič, izrazila pa sta vse. Dobro sta se zavedela soglasja in bila sta odpočita, drug za drugega lepa in dobra. Prav je, da so zdaj priihahali lipicanci. Potrebuje zaščito. Saj doktorja ni, njegovih sodelavcev tudi ne. Sam je, dvomeč nad alt-sopranom, ki ga je speljal v pohoto in ga vsaj za kratek čas nekoliko odrešil napadov ljudi in predmetov. Če bi bilo dolgo tako, če se živali ne bi enkrat upehale, bi postal najsrečnejši človek na svetu. Čisto varen. O takih je bral, ko je bil gōri.

Pravil je potem doktorju in še mnogim, ki ga niso nič razumeli. Nekoč mu je eden od bližnjih, ki ima ime in naslov, akademski naslov, rekel, da je z njim fuč. Takoj je tekel doli do pisarne, poiskal doktorja, preklel tistega tipa in potem zaloputnil vrata ter šel na vrt in kar tako počez nabral nekaj rož, da bi jih potem zaradi razjarjenosti ali kaj je tisto že bilo, pometal po smetiščnem prostoru za hišo. Zakaj je tako storil, ni prav vedel. Ko je opravil, je stopil v eno od krčem in se napil. Opit je potem spregovoril o vsem, o tisti barabi, o rožah, in ko ga je doktor tako sveto poslušal, mu je povedal tudi to, da marsikaj obžaluje, da pa na tem svetu za nikogar ni pomoči. Misli je na doktorja in nekoliko tudi na vse druge, ki jih je bil tisti dan srečal ter je z njimi prišel v konflikt. Doktorju je rekel, da se zaveda krivde, obžaluje je pa ne. Ker je bil v tem tako dosleden in moški, se mu je on, prijatelj, nasmejal. Vendar to ni bila nobena smešnost, bilo je priznanje. Zato je bil ponosen in v naslednjem duelu, toliko se jih je nabralo v letih, še bolj možat. Dejal mu je doktor, da ravna simbolično. On ni nič razumel. Rekel je, naj imajo učenjaki svoje mnenje o teh rečeh, vedo tako ali tako nič. Tako kot jaz ne, je zaključil potem, ko se je z očmi sprehodil po gaju in drevesih, ki so s krošnjami navdihovale njegovo vnemo po umiku v skrivnost, se pravi, vase. Toda tako je govoril doktor, kadar je bil dobre volje. On ga ni čisto razumel. Misli si je, zagoneten in zapleten je ta tič. Vendar me ima rad, mogoče še bolj kot jaz njega.

Zdaj pa ti lipicanci kar drve okrog njega in sliši glas učiteljice Teodore,

da naj vendar že pohitijo s pripravami za odhod. Konji, da so upehani, oni, mularija, pa da je zanikrno počasna, čeprav ve, da jo popoldne čaka še izlet v Postojnsko jamo. Rekla je Teodora, ali se otroci nič ne veselite kapnikov in barvastih luči. Pohitite, pohitite, kamion čaka. Saj res, tako je kričala, on pa je bil vedno med zadnjimi. Punčke, ki so na učiteljičino godrnjanje kaj dale, so hitele pospravljati, on pa je kar čakal. Konji pa so iz njega napravili še večjega radovedneža, kot je to bil že poprej. Vedno ti, mu je oporekala učiteljica. Se bomo doma pogovorili, je vsa rdeča od sovraštva in ostrega zraka kričala nad njim. Nazadnje, ko je zaključil tisto šolo, pa je Teodora rekla, da je on drugačen, zelo brihten, vendar nepoboljšljiv v kršenju pravil šolskega reda, in tudi trmast je. Toda, je po dolgem premisleku zaključila, čeprav je sirota, bo šel v mestne šole.

Tisti junijski dan so mu dali papirje in se je odpravil dol do mesta ter postal nekaj, dijak. Toda doktorju je velikokrat povedal, da je bil tisti dan zanj znamenit po tem, ker se je že zjutraj tako napil, da je komaj prepoznaval sošolke in sošolce. Ni znal prav povedati, zakaj se mu je to pripetilo. Preskočil je notranja nagnjenja, ki jih je v pogovoru z doktorjem tiho priznaval; zelo glasen pa je bil pri opredeljevanju tolikernih fantov in mož, ki so takrat njega, še otroka, tako zvesto sprejeli medse. Bil je njihov od takrat pa do današnjega dne. Saj ne, da bi bili oni do njega kdaj nesramni, dobro pa mu najbrž tudi niso hoteli.

Ko je prihajal domov, so ga radostno sprejeli medse, mu nalivali žganje, ga trepljali po ramah in z njim, dijakom, kvartopirili. Ko je kaj storil, mogoče zaradi pijanosti ali pa zato, ker je iz dneva v dan manj verjel v ljudi okrog sebe, prav v vse, so se od njega odmaknili, ga eni pomilovali, drugi pa rekli: tak je, tudi žlahta je bila čudna, vino ga pomiri.

In ga je res. Kadar se ga je napil, je bil miren in je zaspal. Enkrat ga je srečala na kolovozu učiteljica Teodora. Povprašala ga je, če je v srednji šoli računstvo težak predmet, kako mu gre pri spisih in kakšen je pri angleščini. On pa se je majal kot bogat klas in je slišal samo besede lepe gospodične, stavkov pa ni razumel. Ko je videla, kako je z njim, ga je hotela na hitro obiti, saj se ga je, takega, bala. On pa je videl v njej gospodično, učiteljico pa ne, zato jo je kar za joške zagrabil. Ona pa je zakričala in v hipu so ga obstopili prijatelji iz krčme, mu deli roke na križ in ga, malce upognjenega, vsega zarilega in poscanega vodili do doma ter ga kot klado položili na divan, ki je ostal pri hiši še iz starih časov.

O tem so ljudje veliko govorili. Toda prav so imeli samo tisti, ki so molčali, kot je to že od nekdaj tako. Modro so molčali zato, ker so razmišljali, kako je fant nesrečen in čisto globoko v srcu, so mu bili pripravljeni pomagati. Ker pa je srce eno, roke pa drugo, je ostalo pri molku, pri zadržani tišini, pri čakanju.

Trpki doživljaj ga je ponižal bolj kot učiteljico Teodoro. A je bil tedaj glede časti že precej otrpel, kar so nekateri opredelili z besedami, češ da ni prave duše v njem. O pameti pa niso nič rekli. Eni so kaj pomislili, še več pa jih je potonilo v čakanju.

Zrinil se je skozi drvečo, belo čredo lipicancev, dotaknil se je nekaj

preznojenih živali v teku, se potem znašel čisto drugod, tam spodaj, kjer se hiše zbirajo, da bi bile naselje, vas, in zadihan obstal.

Ni bil več zunaj doma, ne več izgnanec kogarkoli, kar naenkrat je postal posestnik.

Noč je bila ne samo temna in tiha, ampak tudi mrzla. Iz mrzlot se je jemala zavest o dokončnosti, ki je po tolikih preizkušnjah kar naenkrat postala prijazna, uteha.

Dokončnost ga je počasnila, streznila, postavila ga je v stanje, ko vendar more in mora nekaj stvari premisliti, jih izpeljati, da bi nazadnje bil z njo brat, eno. Tega se ne da dobro premisliti, saj na tistem koščku domovine še nikdar nihče ni objemal dokončnosti in se hkrati zavedal včerajšnjega in jutrišnjega dne, čeprav oboje kot danes.

Sklonil se je, pobral kamen in ga zalučal v potok, ki je pod njim žuborel nizdol do razpotja in se potem izgubil v podzemlju. Kras. Pomislil je na to besedo in takoj za njo na oni čas svoje mladosti, ko jih je učiteljica Teodora vodila po pisani mrakobi Postojnske jame in jim razlagala o človeški ribici, ki da zato tako dobro tiplje, dojema prostor, ker ga ne vidi. On je stal tam zadaj, med stebri, in za njim je še nekaj deklic gledalo luči, ki so otročad spreminjale v pravljico. Sam se tega ni spomnil, čeprav je bil ta svet podoben tistemu, ki ga je gledal v starih koledarjih. In se mu je zdel lep. Kaj lep. Privlačen. Stopil bi vanj, v tihoto. V hlad. Notri je nekaj. Teodora ve. Kako priti. Na oni strani. Ne me motiti.

Glas kot črka. Ukaz. Mrzlot naganja. Izhod.

Vasica je bela.

Črk ni več slišati.

Alt-sopran jih tlači v oni rov zadaj.

Tega si bo ogledal sam.

Sam.

Ogledal se je in čul korake. Mlada ženska je stopila predenj in rekla: Dober večer.

Mogoče se je samo za trenutek ustavila, potem pa je odhitela dalje v mrzlo črno tihoto. Ni je prav videl, mogoče je niti ni bilo.

Kaj ne, si je očital, ko je čisto dobro doznal, da ji ni odzdravil.

Kaj ni bila, se je popravljaj, bila je, Graparjeva Milena je bila, sošolka.

Kam je šla, zdaj zdaj se bo vrnila.

Ne, samo mislil je, da je bila ona, v tistem trenutku je bila od vseh žensk na svetu ob njem samo ona.

Z glasom.

S pozdravom ja, dober večer je bilo slišati, drugega pa ne.

Meni pa se zdi, da me je očitajoče pogledala in se šele potem napotila dalje. Ja, nekaj mi je še hotela povedati, vendar je zdvomila nad mano. Ne, ni zdvomila, samo tako hitro je ugotovila, da je jaz ne bom poslušal. Zato je odhitela tja, do njih. Zbrani so zdaj okrog dolge mize in razpravljajo o meni. Ženske vzdihujejo, moške pa po dolgih premolkah kaj reko o meni. Kaj storiti, če je tukaj. Naš je. Potem te glasove prekrije dvom, protest jih izniči. Ne bi smel priti, prazna je kamra, kdo mu bo pral. Dolg premolk.

Umrli bo od lakote, pojdimo na policijo. Po doktorja. Cepetanje z nogami izraža usmiljenje, takoj za tem pretresenost, nazadnje ogorčenje. Kako je kaj takega mogoče. Samo kratek čas so si edini v tem. V nekaterih prekipa sovraštvo, v drugih je nekaj pomilovanja; v ženskah, ki imajo te noči že preveč, je nekoliko usmiljenja. Vendar čisto malo.

Kadar je prihajal domov čez nedeljo, ni bil blag do njih. Ni rekel: Dober dan, kako ste, ali bo deževalo... Ampak: Mi daste, imaš lepe joške, te lahko malo pobožam – po riti. Razbežale so se kot kure, ko je stopil mednje in rekel: Matija Gubec, naš kralj, ali sem dedec ali nisem, glejte... Odpel je hlače in ga pokazal. Ko ga je potresal, kot da je v kakšnem cirkusu, kjer ga vsa dvorana z aplavzom in solidarnostjo spodbuja, jih že ni bilo nikjer. Bil je videti kot kakšen božjastnež, kajti zavijal je tudi oči od prijetnosti, da ga vse te ženščare gledajo in se mu čudijo. Takega še niso videle.

Za mizo je bilo potem slišati nekaj smešnih pripomb, češ, jaz bi ga pa k sebi vzela. Bi videla, s takimi se ni hecati, je prišlo iz one strani. Kaj ne, vsakega ukrotiš. Zna biti nasilen, zgubi pamet in postane žival. Tudi ubijal bi. Saj je, je rekla starka, ki ni čisto sodila k tej družbi, saj to je bil vendar nekakšen shod Socialistične zveze delovnega ljudstva.

Ne, Zveza borcev je to, se je popravil in se spomnil, kako je doktorju neke noči pripovedoval, da v njegovi vasi ni društva, organizacije ali skupnosti, ki o njem še nikdar ne bi kaj sklepala in odločala.

Ja, prav je, da se sedaj tega zavedam. Ni dobro, če človek misli, da je varen, kadar ni nikogar ob njem, nikogar, ki bi ga žrl, grdo gledal, ga preklinjal in odslavljal.

To je vedel že poprej, zato ni bil nikoli prepričan, da sam kroji svoj čas in ga barva z zavestjo in prepričanjem. Ne, tega res nikoli ni mislil. Naj sta si bila z doktorjem še tako blizu, je vedno tudi v njegovih besedah slutil zavratnost. Toda kljub temu mu je zaupal – ne čisto, vendar...

Stekel je do doma, stopil skozi odprta vrata v prostor in vohal zato-hlost, ki so jo prostoru vdihovali razpadli predmeti in cunje ter iztrebki živali. Prižgal bi luč, vendar ni bilo sveče. Nekdo jo je vzel. Naključni popotnik, ki je prišel do vasi in je od kakšne potovke slišal, da je v tisti hiši prazno, zato je moč dobiti nekaj zavetja, tudi ona ga je že nekajkrat.

Stal je sredi izbe in se obračal zdaj na eno, zdaj na drugo stran. Sam sebi se je zdel kot svečenik neke nepoznane vere, ki blagoslavlja vse štiri strani neba. Štirje letni časi, je pomislil. Spet so se pojavile črke. Ne samo črke, tudi beseda se je doplazila do njega. Vsa spolzka in hinavska. Če bi mogel, bi jo z nogo odrinil od sebe. Vendar je bil zvezan, ni se mogel premikati drugače kot tako, da je vrtel stopala.

Tema ga je nazadnje čisto osvobodila črk, ni ga pa mogla ukazovalnega glasu, ki tudi ni bil beseda. Ali pa je bila. Stisnilo ga je okoli vratu nekaj hladnega. Mogoče je bila to njena roka. Katera roka. Teodorina. Ne, njena ni bila, saj ona je vendar šla dalje. Prispela je do tam in sedaj sklepa z onimi. S člani organizacije.

Vojna. Nekaj namigujejo, da je prav vedno nanjo pomisliti. V vseh

organizacijah. Smešen se je zdel samemu sebi, ker tega ni mogel čisto verjeti. Tudi doktor se mu je zdel nekoč tako nespameten, ko je silil vanj s tistimi lažmi o pripravljenosti ustanove na vojne čase. Slišal ga je, kako mu pravi, doktor: Veš, strehe hiš bomo premazali z rdečimi križi in potem bomo varni pred atomsko bombo. Po ženevski konvenciji. Osel, si je mislil.

Premikati se ni več mogel, le roki sta bili še svobodni. Odpel si je hlače in telo nagnil k praznini okna. Mora storiti, saj je zato prišel.

Zarežal se je, saj mu je doktor tolikokrat rekel, da on premalo misli, zato pravzaprav sploh ni on, je nekdo drug. Če ne že drug, pa vsaj čisto drugačen od tistega, kar naj bi on bil.

Ko je bil smeh krohot, ga je spet poiskala črka.

Sami soglasniki: prst, Trst, smrt . . .

Smrt, je slišal, vendar ne tako, s soglasniki, ampak smeert.

Saj je ni, smerti ni, tako je rekel doktor.

In če je.

Tudi kaplan je rekel, da je ni.

Za tisto dolgo mizo o njej ne govore.

Jim bo že pokazal, barabam, Socialistični zvezi delovnega ljudstva in vsemu narodu. V prvi vrsti doktorju.

Torej, se je nasmehnil, ali sem živ ali pa je smrt taka, kot o njej govore.

Nič.

Poscal se bom poprej, saj vedo povedati, da so obešenci videti tako strašni tudi zato, ker jim potem, ko store, odteče voda. Enim tudi blato uide. Jaz sem to opravil zjutraj.

Takole, kot da zavezujem kravato. Nikoli je nisem imel, to je eno sranje.

Drži.

Ja, samo malce predolga je tale vrv. Ovil jo bom nekajkrat okrog kljuke. Zdaj je ravno prav dolga.

Ko bo prvi prišel mimo, bo rekel, tale pa kar nepremično stoji in gleda skozi okno. Čudak pač. In bo šel dalje.

Toda oni, ki sedaj razpravljajo, cepetajo in me blagrujejo zato, ker sem ubog, se ne bodo dali kar tako.

Prišla bo gospodična Teodora in pogledala, če sem še tu. Saj so na sestanku razpravljali tudi o tem, da bi bilo treba poslati pome policijo, da bi me odvedla gôr.

Ne bo me.

To ni nikakršen hec.

Jaz sem prišel domov in tu hočem ostati. To je tisto, zaradi česar se vse to dogaja.

Tisti konji, Postojnska jama, Teodora in oni, ki je šel dalje, bil je nekaj časa jaz. Samo zaradi tega. Doktorju sem povedal: Človek je samo na enem koncu zemlje doma. Lahko je cel planet njegov, dom je samo eden in tako dalje.

Kot svečenik štolo si je okoli vratu nataknil vrv, še enkrat poizkusil, če

je kljuka močna, če bo vzdržala tistih sedemdeset kilogramov, in potem je rekel: Tako.

Podstavek, ki ga je že zjutraj pripravil, je z levo nogo odrinil in naselila se je vanj rožnata barva življenja, bledikavost prihajajočega jutra je nekaj spreminjala v njem, vendar ni bilo kaj spremeniti. Same rože in obrazi. Polno razpotegnjenih senc in mir, zlati mir. Čreda lipicancev se je ustavila; konji so se kot na posvet zbrali okrog dreserja. Oddaleč so dogodek opazovale črne sohe z debelimi mašnimi bukvami v rokah in s paternoštri, ki so veselo bingljali, umiranju navkljub.

Nekaj ostaja, ne ve se kaj in ni mogoče povedati, v čem je smisel tega. On bo zvedel. Zadnje hipe kroženja krvi ga je došla zavest, da bo zvedel še danes. Še danes, še danes...

Poimenovanja

Barbara
Gruden

Če moram biti iskrena,
potem ne vem.

Vsak dan
nekaj besed skupaj postaviti.
Če je to odrešenje.

*

V grlu me duši,
ker ne morem povedati.